

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL PAGALBINIO APVAISINIMO ĮSTATYMO NR. XII-2608 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-879“ (TAP-
21-1803(2); TAIS NR. 21- 21-33270(2))**

2021-12-16 Nr. NV-3297

Vilnius

Projekto rengėjas: Sveikatos apsaugos ministerija (toliau-SAM).

Projekto tikslas: pateikti Vyriausybės išvadą (pritarti) Seimo narių V. Čmilytės-Nielsen, A. Lydekos, M. Danielės, J. Sejonienės siūlymui numatyti įstatyme palankesnes pagalbinių apvaisinimo sąlygas: vaisingumo išsaugojimo procedūroms panaikinti amžiaus ribą, nustatyti embrionų laikymo terminus, išplėsti PSDF lėšomis ir valstybės biudžeto lėšomis kompensuojamų pagalbinių apvaisinimo paslaugų ir vaisingumo išsaugojimo paslaugų mastą ir kt.

Dabartinė situacija: Šiuo metu nustatyta, kad:

- vaisingumo išsaugojimo procedūros vaikams ir paaugliams (sergantiems onkologinėmis ar kitomis vaisingumą žalojančiomis sunkiomis ligomis ir būklėmis), jaunesniems nei 14 metų nėra teikiamos;

- sukurti, tačiau į moters organizmą neperkelti embrionai neterminuotai saugomi lytinių ląstelių banke už sutuoktinių, kurių pagalbiniam apvaisinimui jie buvo sukurti, lėšas, embrionų atsisakyti jie gali tik donuodami juos kitų porų pagalbiniam apvaisinimui praėjus ne mažiau kaip 24 mėn. po embrionų sukūrimo;

- šiuo metu PSDF biudžeto lėšomis pagal numatytus kriterijus atitinkančioms poroms yra kompensuojami 2 pagalbinių apvaisinimo ciklai, tačiau dalis susijusių paslaugų vis dar lieka nekompensuojamos.

Duomenys:

- Lietuvoje yra apie 10-15 proc. nevaisingų porų arba maždaug kas šešta pora;
- 2020 m. pagalbinių apvaisinimo paslaugos PSDF lėšomis suteiktos virš 6 tūkst. asmenų, PSDF išlaidos sudarė virš 1 mln. Eurų;
- nuo 2017 m. (įsigaliojusį statymui) iki 2021 m. rugpjūčio mėn. gimė 1212 vaikų po pagalbinių apvaisinimo (IVF/ICSI).

Įstatymo projektu Nr. XIVP-879 siūloma:

- papildyti įstatymą naujais terminais „vaisingumo išsaugojimo paslauga“ ir „žmogaus reprodukciniai audiniai“;

- suteikti teisę vaisingumo išsaugojimo paslaugas gauti asmenims, nepriklausomai nuo jų amžiaus, jeigu esama sveikatos būklė ir (arba) galimi sveikatos sutrikimai ir (arba) paskirtas gydymas kelia pagrįstų abejonių dėl tokio asmens reprodukcinės sveikatos ir tas abejones patvirtina gydytojų konsiliumas;

- numatyti embrionų laikymo terminą ir finansavimo galimybes: embrionai pagal sutuoktinių (partnerių) raštu pareikštą valią jų lėšomis galėtų būti saugomi informuoto paciento sutikime nurodytą terminą, bet ne trumpiau kaip dvejus metus nuo pagalbinių apvaisinimo pradžios ir ne ilgiau kaip dešimt metų, nebent sutuoktiniai (partneriai) yra pareiškę valią ilgesniam embrionų saugojimo terminui;

- pasibaigus pagal sutuoktinių (partnerių) raštu pareikštą valią embrionų laikymo terminui, mirus vienam arba abiem sutuoktiniams (partneriams), taip pat pasibaigus santuokai arba registruotai

partnerystei, embrionų laikymas gali būti tęsiamas valstybės lėšomis, jei abu sutuoktiniai (partneriai) yra sutikę dėl embrionų panaudojimo donorytei, tačiau ne ilgiau kaip dešimt metų nuo embrionų donacijos pradžios;

- nustatyti embrionų sunaikinimo galimybes: pagalbinio apvaisinimo metu sukurtas ir į moters organizmą neperkeltas besivystantis embrionas gali būti sunaikinamas arba nutraukiamas jo saugojimas, kai pasibaigia embrionų laikymo terminas ir nėra abiejų sutuoktinių (partnerių) įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo embrionų donorystei arba embrionų laikymo termino pratęsimui, miršta vienas ar abu sutuoktiniai (partneriai) ir nėra abiejų šių asmenų įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo dėl saugomų embrionų panaudojimo donorystei, pasibaigia santuoka ar registruota partnerystė ir nėra abiejų šių asmenų įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo dėl saugomų embrionų panaudojimo donorystei;

- nustatyti, kad pagalbinio apvaisinimo paslaugų ir vaisingumo išsaugojimo paslaugų teikimo (apimant asmens sveikatos priežiūros specialistų konsultacijas, ištyrimą, gydymą ir atitinkamų medicinos technologijų taikymą), lytinių ląstelių, embrionų ir reprodukcinų audinių paruošimo, laikymo, įsigijimo ir paskirstymo, embrionų, kuriems įstatymu tęsiamas saugojimas, laikymo išlaidos kompensuojamos iš PSDF arba valstybės biudžeto lėšų sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka.

Projekto esmė: *Siūloma iš esmės pritarti* įstatymo projektui Nr. XIVP-879 ir pasiūlyti jį tobulinti pagal nutarimo projekte pateiktus pasiūlymus:

- siekiant, kad Pagalbinio apvaisinimo įstatymo 15¹ straipsnio nuostatos neprieštarautų galiojančiuose teisės aktuose įteisintoms nuostatoms, siūloma naujai dėstyti šį straipsnį, ***nustatant, kad pagalbinio apvaisinimo paslaugos ir vaisingumo išsaugojimo paslaugos apmokamos vadovaujantis sveikatos draudimo įstatymu;***

- ***aiškiau išdėstyti nuostatas dėl maksimalaus embrionų saugojimo termino*** (Įstatymo 10 str. 5 dalies 3 sakiny) ir dėstyti taip: „Embrionai pagal sutuoktinių (partnerių) raštu pareikštą valią jų lėšomis saugomi informuoto paciento sutikime nurodytą terminą, bet ne trumpiau kaip dvejus metus nuo pagalbinio apvaisinimo pradžios“;

- atsižvelgiant į tai, kad Strateginio valdymo įstatyme (6-8 str.) tarp planavimo dokumentų nėra numatyta „programa“, siūloma papildyti Pagalbinio apvaisinimo įstatymo 10 straipsnio 8 dalies pakeitimu, kuriuo ***būtų atsisakyta embriono donorystės programos įvardijimo*** ir nurodyta, kad Vyriausybė ar jos įgaliota institucija planavimo dokumentuose numato valstybės biudžeto lėšomis finansuojamas embriono donorystės palaikymo priemones, kurias vykdo universiteto ligoninės, Pagalbinio apvaisinimo įstatymo nustatyta tvarka įgijusios teisę teikti licencijuojamas pagalbinio apvaisinimo ir lytinių ląstelių banko paslaugas.

Atitiktis Vyriausybės programai: Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatyta priemonė (4.2.5 punkte) – parengti ir priimti Pagalbinio apvaisinimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame būtų numatytos palankesnės moters pagalbinio apvaisinimo sąlygos, būdai ir tvarka.

Derinimas: nutarimo projektas suderintas derinamas su Teisingumo ministerija ir Finansų ministerija. Projektas patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės pastabas.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlytume projektą svarstyti Vyriausybės posėdžio A dalyje.

Aurelija Urbonienė, tel. +37070663813, el. p. aurelija.urboniene@lrv.lt